

Fylkesmannen i Vestfold

Kommunedagan

KOMMUNEREFORMEN

Fra intensjon til resultat – erfaringer fra Vestfold

Fagdirektør Petter Lodden, Fylkesmannen i Vestfold

Fylkesmannen i Vestfold

DAGSORDEN

- Kommunereformens hvorfor - påminning
- Hva er egentlig en kommune?
- Hva betyr kommunestrukturen?
- Hva er viktig for lokaldemokratiet?
- Hvorfor er enkelte Vestfold-kommuner for små?
- Hva har skjedd og hva skjer med kommunene og strukturen i Vestfold – og hvorfor og hvordan?
- To hovedspørsmål: sentralisering og frivillighet
- Hvordan har Vestfold fått det til - suksesskriterier?

Fylkesmannen i Vestfold

Hvorfor kommunereform? Påminning

- Gode og likeverdige tjenester, uansett bosted:
  - Tilstrekkelig kapasitet og relevant kompetanse
  - Tilstrekkelig distanse
  - Effektive tjenester og administrasjon
- Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
  - «rydde opp» i delte byer og lokalsamfunn
- Bærekraftige kommuner, faglig og økonomisk
- Styrket lokaldemokrati og rammestyring,
  - Mindre overstyring (stat og fylkeskommune)
  - Mindre avhengighet av interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen i Vestfold

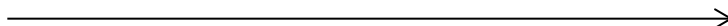

1969-2014:

Niårig **grunnskole**, **beredskap** mot forurensing , bosetting av **flyktninger**, **avfallshåndtering** og avløp, kommuneleger, **helsestasjon**, somatiske **sykehjem**, psykisk **utviklingshemmede**, miljøvern, undervisning **barn** i institusjoner, vilt- og **naturforvaltning**, landbrukskontorene, **lovfestet** rett til **10-årig grunn-skole**, SFO, musikk- og **kulturskoler**, LAR, **psykisk helse**, **fastlegeordning**, forhandlingsansvar for **lærere**, klinisk **veterinærvakt**, **lovfestet** rett til **barnehageplass**, **krisesentre**, kvalifiseringsprogrammet, nasjonalparkstyrer, beredskapsansvar, **samhandlingsreformen**, **folkehelseansvar**.

1964:

Skole, skatt, sosialtrygdevesen, vei. Plan og bygg i byene

Skole	Spør oss på f t @ FIKS NABOLAGET MITT Se mer på flickr YouTube Kongsvinger.no
Barnehage	
Kultur & fritid	
Næring / etablering	
Bygge / bo	
Helse & omsorg	
Tekniske tjenester	
Alle tjenester	
VELG HER	

Fylkesmannen i Vestfold

Hva er en kommune?

Stortinget har etter krigen gjort kommunene til velferdsstatens redskap for bl.a. å:

- ✓ produsere gode tjenester for innbyggerne
- ✓ forvalte fellesverdiene natur, miljø, areal på en bærekraftig måte
- ✓ fremme deltagelse og lokaldemokrati

- ✓ En kommune er altså ikke et mål i seg selv, men et verktøy for at innbyggerne skal få god velferd, rettsriktige vedtak, både i byggesaker og barnevern. Og være med å bygge gode lokalsamfunn og løse hverdagsoppgaver gjennom demokratiske fellesskap

- ✓ Kommunen som hjemsted og identitetsmarkør blir litt mindre viktig. Et sted driver ikke skole, vedtar ikke budsjett. Det gjør kommunen. Men stedene blir ikke borte i en sammenslutning!

Fylkesmannen i Vestfold

Hva betyr kommunestrukturen?

- Strukturen er verken gudegitt eller hogd i stein. Må passe til virkeligheten. Gjelder både størrelse og grenser. Tenk på utviklingen i kommunikasjoner og digitale tjenester
- Og kommunen har verken følelser eller egeninteresser – det har derimot innbyggerne. Hva betyr rådhusets adresse?
- Kommunens krevende og komplekse oppgaver fordrer kompetente administrasjoner og tjenester – Vestfolds små kommuner har kjent på store mangler i så måte. Det er de små som har tatt initiativet til naboprattene

Fylkesmannen i Vestfold

Hvorfor er en kommune «for liten?»

- Kommunene har fått mange nye, store og kompliserte oppgaver de siste tiårene – en prosess som stadig pågår
- Oppgavene er nå for krevende for mange små kommuner og små fagmiljøer er ekstra sårbare
- En sterkere kommune kan ha spesialister på flere områder. Det er særlig viktig for innbyggerne som trenger kommunen aller mest
- Innbyggerne forventer godt tilbud uavhengig av hvor de bor
- Innbyggerne forventer riktige avgjørelser, likebehandling og effektiv saksbehandling. **Lokaldemokrati og rettssikkerhet hører uløselig sammen**

Fylkesmannen i Vestfold

Dagens (lokal)demokratiutfordringer

- «Fakturakommunen» uthuler kommunestyrets ansvar og rådmannens økonomistyring og internkontroll
- En liten kommune har mindre påvirkning på andre myndigheter og aktører. Svekker lokaldemokratiets potensial
- Mange små kommuner virker dimensjonerende for statlig detaljstyring. Hemmer lokaldemokratisk tilpasning
- En liten kommuneadministrasjon kan neppe gi politikerne et like godt beslutningsgrunnlag som en større
- Norske kommuner har både nasjonens velferd og ressursforvaltning på sine skuldre. Det tjener demokratiet, men krever styrke

Kommunene og lokaldemokratiet

- Oppsummert:
selv om kommunen og strukturen ikke er et mål i seg selv, har den norske kommunemodellen stor betydning for demokratisk samfunnsstyring i landet. Den veldige bredden i kommunenes oppgaver bidrar i seg selv til handlingsrom og gir lokaldemokratiet mening og kraft. **Men bare hvis kommunene makter oppgavene sine, i hovedsak på egen kjøll**

Fylkesmannen i Vestfold

Kommunestrukturen i Vestfold

- På det meste 26 kommuner i Vestfold - i dag er det 14. På vei mot 8 – 9. **Er lokaldemokratiet svekket eller styrket underveis?**
- Fortsatt kommuner i Vestfold med for få innbyggere til å kunne gi innbyggerne gode tjenester
- Fortsatt har vi byer med for trange grenser til å kunne forvalte natur, friluftsområder og dyrket mark på en bærekraftig måte
- I Vestfold lever mange sine liv på tvers av kommunegrensene:
  - De bor i én kommune
  - De jobber i en annen kommune
  - De handler i en tredje kommune
  - De bruker kultur- og idrettstilbudet i flere kommuner
- Hva er det gode lokaldemokratiske svaret på denne situasjonen?

Fylkesmannen i Vestfold

Hva må til - hva har skjedd i Vestfold?

Noen tok raskt oppdraget på alvor – som nasjonal reform

- 50 år siden sist. Scheikomiteen handlet om 9-årig grunnskole og nye kommunikasjoner: -> fra båt på vann - til bil på vei
- Dagens oppgaver har løpt fra dagens struktur. 25 år på overtid
  - ✓ Christiansenkomiteens bakteppe (1992): sykehjem og HVPU-reform
  - ✓ «Framtidas kommuner» i 2004, i regi av KS

Aktuelle spørsmål:

- Faglig sårbarhet
- Endret bosetting utfordrer grenser; hvor ligger nærskolen?
- Hvor skal innbyggerne påvirke utviklingen via lokaldemokratiet?
- Interkommunalt samarbeid tømmer kommunestyret for makt og ansvar og rådmannen for styrings- og internkontrollmuligheter

To hovedspørsmål: sentralisering og frivillighet

- Barnehagen, skolen, sykehjemmet skal fortsatt være der barna og de eldre bor. Velferdsreform for innbyggerne
- Vestfold får nå færre, men sterkere bemannede rådhus – denne politikken er villet lokalt
- Og gode spesialtjenester blir tilgjengelige i egen kommune
- Husk at rådhusene er tappet systematisk de siste 10-15 årene, gjennom interkommunale samarbeider
- Frivillighet betyr ikke bare å kunne si nei, men å kunne bestemme framtidskommunen selv

Hvordan har Vestfold fått det til - suksessfaktorer?

- **Ikke mulig å utrede** seg fram til krevende politiske veivalg. Politikerne har utviklet forståelsen og bygd plattformene
- **Forankring og bygge tillit** på tvers av partier og grenser er avgjørende viktig. Krever politisk lederskap
- **Gjensidig respekt** for deltakerkommunenes ulike utgangspunkt (størrelse, kultur, struktur). Er storebror raus og klar nok? Innser de mindre sin egen sårbarhet og avhengighet?
- **Tempo** gir dynamikk og energi. Rask prosess er viktig for konsentrasjon og fokus og for tilliten mellom aktørene

Hvordan har Vestfold fått det til - suksessfaktorer?

- **Involvering** har vært avgjørende - informasjons- og dialogbehovet er stort - innbyggere, næringsliv, lag/foreninger, (sosiale) medier, nettsider, bygdeblad og FOLKEMØTER. Engasjér bredt
- **Opinionsundersøkelser** har vært nyttige – avklarer retningsvalg og gir legitimitet. 0-alternativet først kan «punktere ballongen»
- **Tatt initiativ.** Ikke blitt stående igjen på perrongen. Noen må starte. Hvis alle blir stående å vente på hverandre er det de som vil minst og saktest, som bestemmer at det ikke blir noe resultat
- **Hensynet til de ansatte** – og dermed til tjenestene – kan lett undervurderes. Lange løp utfordrer motivasjon og oppmerksomhet. Omstilling er krevende

Fylkesmannen i Vestfold

Suksessfaktorer?

- **Fyord:** *innlemme, overta, partere .....*
  - **Flersenter**
  - **Skal bygge ny kommune** Ikke bare hva dere har, men hva dere kan få. Se muligheter; bygg på det beste fra hver enkelt. Ulikhet er ressurser; ikke problemer. Dere skal forsterke hverandre; loftsrydde, innovere
  - **Flere løsninger kan svare godt på reformens mål. Ikke la det beste bli det godes fiende.**
  - **What's in it for me? Må være noe for alle – eksempelet SAS:**
    - Tjenestenærhet, fagmiljø og spesialtjenester
    - Økonomistyring og investeringer
    - Framtidas arealforvaltning og samfunns, steds og næringsutvikling
- I møtet mellom reformbehovet og de stedegne forutsetningene -
hva er en god løsning for oss i et generasjonsperspektiv?

Stortinget 16. juni 2015:

- «Stortinget ber regjeringa syta for at fylkesmennene kjem med si **tilråding** om kommunestrukturen i fylket etter at kommunane har gjort sine vedtak seinast 1. juli 2016.» (Ikke bare vurdering)
- Fylkesmannens råd til kommunene i Vestfold har vært: Velg løp 1 med vedtak i løpet av 2015, kongelig resolusjon våren 2016 og ny kommune 01.01.2018 (eller 2017). Da har kommunene full styring
- Takk for oppmerksomheten!